इन्सेक बुलेटिन

वर्ष १ अङ्क २ असोज २०७८

मानव अधिकार अवस्थाको मासिक विश्लेषण

नेपालको पहिलो मानव अधिकार समाचार पोर्टल inseconline.org मा प्रकाशित समाचार अनुसार ०७८ भदौ महिनामा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनाबाट ८७ जना महिला र १५ जना पुरुष गरी १ सय २ जना पीडित भए। प्रकाशित समाचार अनुसार प्रदेश २ मा २५, लुम्बिनी प्रदेशमा १८ जना, कर्णाली प्रदेशमा १५ जना, गण्डकी र बागमती प्रदेशमा १३/१३ जना, प्रदेश १ मा १० जना र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा ८ जना पीडित भए। भदौ महिनामा पत्नी हत्याको एक, परिवारजनबाट हत्याका चार, बलात्कारपछि हत्याको एक र अन्य घटनामा तीन गरी नौ जनाको हत्या भएका समाचार प्रकाशन गरिएको छ।

भदौ महिनामा अपहरणका घटनामा दुई जना, कुटपिटका घटनामा दुई जना, घाइते एक जना, दुर्व्यवहारका घटनामा चार जना र धम्कीका घटनामा दुई जना पीडित भएका समाचार प्रकाशन गरिएको छ। त्यसैगरी भदौ महिनामा बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा ४७ जना तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा ३५ जना पीडित भएका समाचार प्रकाशन गरिएको छ।

भदौमा प्रकाशित समाचारमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा परी ४६ जना बालिका र एक जना बालक गरी ४७ जना बालबालिका पीडित भए। अभिलेखित घटनाहरूमध्ये बलात्कारका घटनामा ३८ जना, यौन दुर्व्यवहारका घटनामा ६ जना, बेचबिखन प्रयासको घटनामा एक जना र विद्यालयमा शारीरिक दण्ड सजायको घटनामा एक जना पीडित भए।

महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा ३५ जना पीडित भए। जसमा बलात्कारका घटनामा १८ जना, बलात्कार प्रयासका घटनामा पाँच जना, यौन दुर्व्यवहारको घटनामा एक जना, बेचबिखन प्रयासका घटनामा १३ जना, 'बोक्सी' आरोपको घटनामा एक जना र घरेलु हिंसाको घटनामा एक जना महिला पीडित भए।

भदौ महिनामा पीसीआर विधिबाट २ लाख ८९ हजार ३ सय ६१ ओटा स्वाब परीक्षण गरिएकोमा ४४ हजार ६ सय ९५ जनामा कोभिड पुष्टि भएको छ। स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या

यसभित्र ...

- दक्षिण एशियाली मानव अधिकार संयन्त्र निर्माणका लागि राष्ट्रिय परामर्श ३
- बलपूर्वक बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरूको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस सम्पन्न ४
- मानव अधिकार प्रलेख तालिम सम्पन्न ५
- इन्सेक अध्यक्षलगायतको टोलीद्वारा गण्डकी प्रदेशका मुख्यमन्त्रीसँग छलफल ५
- आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारसम्बन्धी तालिम ६
- आत्महत्या रोकथाम दिवसका अवसरमा विभिन्न कार्यक्रमको आयोजना ६
- आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारसम्बन्धी तालिम ७
- बलपूर्वक बेपत्ता पारिएका पीडितहरूको ११ औँ अन्तर्राष्ट्रिय दिवस ७
- आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अधिकारसम्बन्धी तालिम सम्पन्न ८
- मानव अधिकार अवस्थाबारे छलफल ९
- नेपाल प्रहरीका लागि मानव अधिकार तालिम ९
- मानव अधिकार रक्षकहरूको सुरक्षा विषयक अन्तर्क्रिया १०
- मानव अधिकारको अवस्थासम्बन्धी समन्वय बैठक सम्पन्न ११
- खारा घटना : प्रहरीबाट मारिए निहत्था नागरिक १२

प्रदेशगत आधारमा भदौ महिनामा पीडित भएकाहरूको सङ्ख्या

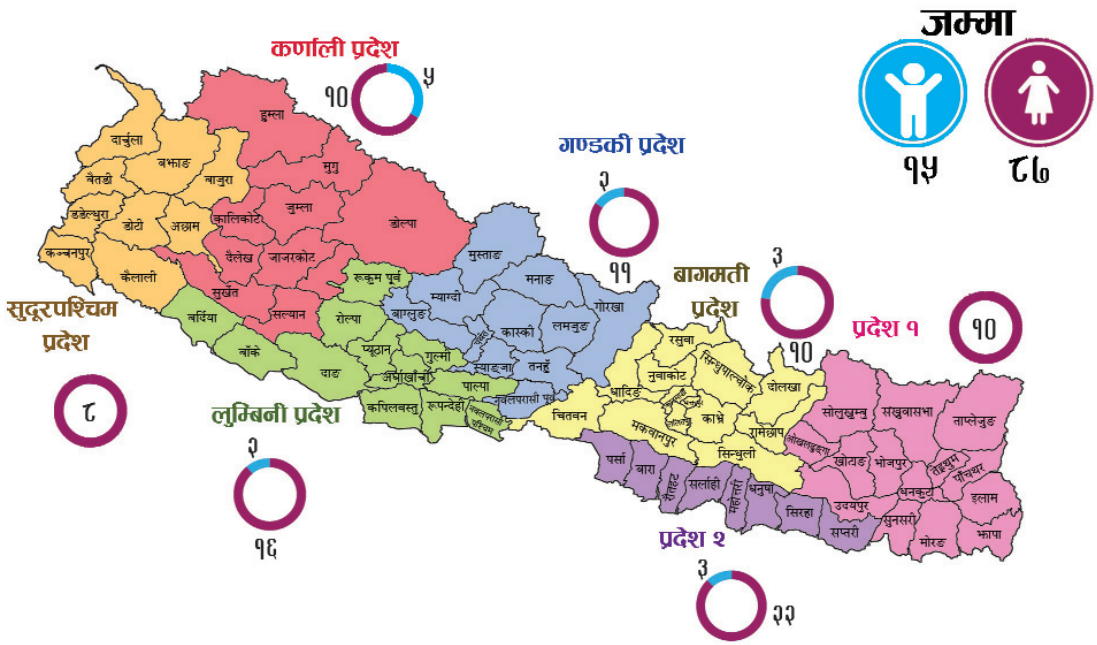

मन्त्रालयले जारी गरेको तथ्याङ्कलाई आधार मानी विश्लेषण गर्दा भदौ महिनामा परीक्षण गरिएका स्वाबमध्ये १५.४४ प्रतिशतमा कोभिड सङ्क्रमण पुष्टि भएको छ। भदौ १ गते कोभिड सङ्क्रमण निको हुनेको दर ९३.५ प्रतिशत थियो भने भदौ ३१ गते यो दर बढेर ९५.३ प्रतिशत पुगेको छ। भदौ महिनामा ६ सय ४८ जना कोभिड सङ्क्रमितको मृत्यु भएको छ। भदौ ३१ गतेसम्म ११ हजार २ जनाको मृत्यु भएको मन्त्रालयद्वारा जारी तथ्याङ्कमा उल्लेख छ। भदौ महिनामा १८ लाख ८६ हजार ४ सय ७८ जनालाई पूर्ण खोप प्रदान गरेको मन्त्रालयले जनाएको छ। भदौ ३१ गतेसम्म ५४ लाख ७३ हजार १ सय ५१ जनालाई पूर्ण खोप दिइएको छ। कोभिड-१९ सम्बन्धी दैनिक अपडेट तथा साप्ताहिक विश्लेषण इन्सेक अनलाइनमा उपलब्ध छ।

बाल अधिकार उल्लङ्घन घटनाका पीडित सङ्ख्या

विद्यालयमा शारीरिक सजाय	१
बेचबिखन प्रयास	१
बलात्कार	३८
यौन दुर्व्यवहार	६
बालविवाह	१
जम्मा	४७

महिला अधिकार उल्लङ्घन घटनाका पीडित सङ्ख्या
(इन्सेक अनलाइनमा छापिएको समाचारको आधारमा)

बलात्कार	१८
घरेलु हिंसा	१
यौन दुर्व्यवहार	१
बलात्कार प्रयास	५
बेचबिखन तथा ओसारपसार	१
बेचबिखन तथा ओसारपसार प्रयास	८
'बोक्सी' को आरोप	१
जम्मा	३५

दक्षिण एशियाली मानव अधिकार संयन्त्र निर्माणका लागि राष्ट्रिय परामर्श

इन्सेकले फोरम एशियाको सहयोगमा भदौ २१ गते दक्षिण एशियाली मानव अधिकार संयन्त्र निर्माणका लागि राष्ट्रिय परामर्श कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ। फोरम एशिया, इन्सेकलगायतका संस्थाले दक्षिण एशियामा मानव अधिकार संयन्त्रको स्थापनाका लागि निरन्तर पैरवी गर्दै आएका छन्।

परामर्श कार्यक्रममा फोरम एशिया एवम् इन्सेकका पूर्व अध्यक्ष सुबोधराज प्याकुरेलले दक्षिण एशियाली मानव अधिकार संयन्त्र निर्माणका लागि इन्सेकले पैरवी आरम्भ गरेको बताउनु भयो।

कार्यक्रममा इन्सेकका कार्यकारी निर्देशक विजयराज गौतमले सन् २०१० देखि क्षेत्रीय संयन्त्रको स्थापनाका लागि पैरवी गर्दै आएको बताउनु भयो। उहाँले कोभिड सङ्क्रमणका कारण रोकिएका यस्ता छलफललाई तीब्रता दिनु पर्ने बताउनु भयो।

कार्यक्रममा वरिष्ठ अधिवक्ता डा. दिनेश त्रिपाठीले सार्क निष्क्रिय बन्दै गएको परिवेशमा दक्षिण एशियाली मानव अधिकार संयन्त्रको आवश्यकता अझ बढेको बताउनु भयो। त्यसैगरी फोरम एशियाका दक्षिण एशिया कार्यक्रम प्रबन्धक देवेन्द्र अधिकारीले अहिलेसम्म फोरम एशियाले मानव अधिकार संयन्त्रको पैरवीका लागि गरेका कामको विवरण पेश गर्नु भएको थियो।

कार्यक्रममा समाज कल्याण परिषद्का उपाध्यक्ष डा. पद्मप्रसाद खतिवडाले दक्षिण एशियाली मानव अधिकार संयन्त्रको सम्भाव्यताबारे कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भएको थियो। परामर्श कार्यक्रममा राष्ट्रिय दलित नेटवर्कका अध्यक्ष गणेश बिकले क्षेत्रीय संयन्त्र गठन गर्दा दलित र महिलाको सहभागिता सुनिश्चित गर्नु पर्नेमा जोड दिनु भयो।

महिला तथा बालबालिका बेचबिखन विरूद्धको राष्ट्रिय सञ्जाल (एटविन)की कार्यकारी निर्देशक बेनुमाया गुरुङले संयन्त्र निर्माण गर्नुअघि अवधारणा पत्र ल्याएर छलफल गर्नु पर्नेमा जोड दिनु भयो।

कार्यक्रममा ओरेकका कार्यकारी निर्देशक लुभराज न्यौपानेले अहिलेको

सन्दर्भमा विकसित भएका मानव अधिकारका अवधारणालाई केन्द्रित गरी संयन्त्र निर्माणका विषयमा छलफल गर्नु पर्ने बताउनु भयो। किर्डाकका कार्यकारी निर्देशक गोविन्द शाहीले नागरिक समाजले उठाएका मुद्दाहरूमा राज्यले सुनुवाइ नगरेका कारण संयन्त्रको महत्व बढेको बताउनु भयो।

बलपूर्वक बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरूको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस

इन्सेकले बलपूर्वक बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरूको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस (३० अगष्ट) को अवसर पारेर २०७८ भदौ १८ गते आयोजना गरेको एक कार्यक्रमका वक्ताले सङ्क्रमणकालीन न्यायका बाँकी काम सम्पन्न गर्न राजनीतिक इच्छाशक्ति हुनु पर्नेमा जोड दिएका छन्।

बलपूर्वक बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरूको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस (३० अगष्ट) को सन्दर्भमा आयोजित छलफल कार्यक्रममा नेकपा एमालेका सचिव एवम् पूर्व परराष्ट्रमन्त्री प्रदीप ज्ञवालीले विस्तृत शान्ति सम्झौताको मूल मर्म मेलमलिप भए पनि गम्भीर मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना कानुनी दायरामा ल्याउनु पर्ने बताउनु भयो। उहाँले भन्नुभयो-'शान्ति प्रक्रियाका काम सम्पन्न गर्ने सन्दर्भमा मुलत: राजनीतिक दलहरू एकठाउँमा छन्। तर, बेलाबेलामा मात्रै यो विषय मुल मुद्दा बन्ने गरेका काम केही काम अझै सम्पन्न हुन सकेको छैन। बाँकी काम सम्पन्न गर्न कुनै ढिलाइ गर्नु हुँदैन।'

पूर्वमन्त्री ज्ञवालीले भन्नु भयो-'अन्तर्राष्ट्रिय सरोकार, सर्वोच्च अदालले विभिन्न समयमा दिएको आदेश, पीडितका न्याय र सरोकार, शान्ति सम्झौताको मुल मर्म र हाम्रो धरातलीय यथार्थलाई आधार मानेर शान्ति प्रक्रियाका बाँकी काम सम्पन्न गर्नु पर्छ।'

संविधान सभा सदस्य एवम् नेकपा माओवादी केन्द्रका नेता खिमलाल देवकोटाले शान्ति प्रक्रिया टुङ्ग्याउन राजनीति इच्छाशक्ति दरिलो हुनु पर्ने बताउनु भयो। उहाँले भन्नु भयो-'के गर्ने ? र कसरी गर्ने ? भन्ने कुरामा राजनीतिक नेतृत्व अलमलमा छ। जसका कारण शान्ति प्रक्रियाको आधारभूत तथा अहिलेसम्म बाँकी रहेको पीडितको न्य(ायको सवाल टुङ्गोमा पुऱ्याउन सकिएको छैन।'

मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाको सत्य पत्ता लगाएर टुङ्गोमा पुग्न सक्दा मात्रै पनि पीडितले आधा न्याय पाएको महसुस गर्ने माओवादी नेता देवकोटाको धारणा थियो। उहाँले पीडितका न्यायका सवाल राजनीतिक नेतृत्वको प्राथमिकतामा बेलाबेलामा मात्रै पर्ने गरेका कारण पनि समयमा सम्पन्न गर्नुपर्ने काम बाँकी रहेको बताउनु भयो।

इन्सेककी अध्यक्ष डा. इन्दिरा श्रेष्ठले द्वन्द्वकालीन पीडितहरूको न्यायका लागि राजनीतिक दलहरूले सामूहिक सङ्कल्पका साथ काम गर्नु पर्ने बताउनु भयो।

उहाँले भन्नु भयो-'राजनीतिक तवरबाट उब्जिएको समस्या समाधानको मुल बाटो पनि राजनीतिक निर्णय नै हो। तर, आपराधिक घटनालाई भने राजनीतिक आँखाबाट मात्रै हेरेर समस्या समाधान हुँदैन। पीडितको चाहनालाई प्राथमिकतामा राखेर न्याय निरूपण गरिनु पर्छ।'

इन्सेकका संस्थापक अध्यक्ष एवम् राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका पूर्व आयुक्त सुशील प्याकुरेलले समस्या समाधानका लागि राजनीतिक इच्छाशक्ति महत्वपूर्ण हुने बताउनु भयो। उहाँले भन्नु भयो-'दोषीलाई कारवाही गरौँ। निर्दोषलाई दोषी करार नगरौँ। पीडितलाई आफ्नो र अरुको भनेर भेदभाव नगरौँ। सबै पीडितलाई समन्यायका आँखाले हेरौँ।'

शान्ति सम्झौतामा उल्लेख गरिएका धेरै काम सकिए पनि पीडितको न्यायको सवालमा भने काम हुन नसकेकाले वर्षौंदेखि खबरदारी गरिरहनु परेको प्याकुरेलको भनाइ छ।

'राजनीति नै दण्डहीनतामा रुमल्लिएपछि अन्यत्र दण्डहीनता कसरी अन्त्य हुन्छ ?' -उहाँको प्रश्न छ।

बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोगका सदस्य विश्वप्रकाश भण्डारीले अहिले भएको कानुनबाट पीडितले न्याय पाउन कठिन हुने भन्दै कानुन संशोधनको आवश्यकतामा जोड दिनु भयो।

उहाँले आयोगको काममा राजनीतिक दल तथा सरकारले कुनै दबाब नदिएको बताउँदै प्राप्त उजुरीको अनुसन्धानका लागि आयोग जुटिरहेको बताउनु भयो। आयोगलाई पीडितले विश्वास नगरेको दुखेसो पोख्दै भण्डारीले आयोगको काममा सहयोग गर्न आग्रह गर्नु भयो।

इन्सेकका कार्यकारी निर्देशक विजयराज गौतमले बलपूर्वक बेपत्ता पारिनबाट सबै व्यक्तिहरूको संरक्षणसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि, २००६ को अनुमोदन गर्नु पर्ने बताउनु भयो। उहाँले भन्नु भयो-'द्वन्द्वकालीन समयका घटनाहरूमा तत्काल सत्य स्थापना, न्याय, परिपूरण र संस्थागत सुधारको काम गर्नु पर्छ।'

द्वन्द्वपीडित मञ्जिमा ढकालले यस्ता कार्यक्रमले झनै पीडा दिने गरेको बताउनु भयो। उहाँले भन्नु भयो-'वर्षौंदेखि न्यायका लागि अनुनयविनय गरिरहेका हामीले न्याय पाउन नसकिरहेको समयमा यस्ता कार्यक्रमले थप झस्काउँछन्।' द्वन्द्व पीडित देवी सुनारले छोरी मैना सुनारलाई यातना दिएर हत्या गरेको घटनाका

आरोपितका सम्बन्धमा किटानी उजुरी दिएको भएपनि छानबिन गरी कारबाही गर्नुको साटो राज्यले बढुवा गरेर पुरस्कृत गरेको आरोप लगाउनु भयो।

'हामी कतिञ्जेल आँसु बगाएर यो समाजमा बाँच्नु पर्ने हो ? राजनीतिक दलका नेताहरूले भनिदिनु पर्‍यो। हामीले न्याय पाउछौँ कि सधैँ यस्तै हो बताइ दिनु पर्‍यो।'

इन्सेकले द्वन्द्वको समयमा राज्य पक्षबाट ८ सय २३ जना र माओवादीबाट १ सय ८ जनालाई बेपत्ता पारेको घटना अभिलेख गरेको छ। बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोगमा भने ३ हजार २ सय ४३ उजुरी परेको आयोगले जना(एको छ। उजुरीको छानबिनपछि २ हजार ४ सय ९६ ओटा उजुरी उपर विस्तृत अनुसन्धान भइरहेको आयोगले जनाएको छ।

मानव अधिकार प्रलेख तालिम

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) गण्डकी प्रदेशको आयोजनामा जिल्ला प्रतिनिधिहरू मानव अधिकार प्रलेखीकरण, पैरवी र डिजिटाइजेशनका विषयमा दुई दिने तालिम पोखरामा भदौ ३१ गते र असोज १ गते सम्पन्न भएको छ। बागमती र गण्डकी प्रदेशका जिल्ला प्रतिनिधि सहभागी भएको उक्त तालिमको उद्घाटन गर्दै इन्सेकका अध्यक्ष डाक्टर इन्दिरा श्रेष्ठले नेपाल पक्ष राष्ट्र भएका महासन्धिसँग रहेर इन्सेकले आफ्नो अभि(यानलाई अगाडि बढाइरहेको बताउनुभयो। इन्सेकको मानव अधिकार अभियानको महत्वपूर्ण खम्बाको रूपमा जिल्ला प्रति(नधिहरू रहेको बताउँदै उहाँले दुई दिनको तालिमबाट जिल्ला प्रतिनिधिहरूमा मानव अधिकार प्रलेखीकरण, अनुमगनका विष(यमा धेरै बुझ्ने र सिक्ने अवसर मिल्ने अपेक्षा राखेको बताउनुभयो। इन्सेकका पूर्व महासचिव डा. कुन्दन अर्यालले प्रभावकारी ढङ्बाट मानव अधिकारका सवालहरूलाई अभिलेखिकरण गर्न सकिन्छ भन्ने बारे तालिम केन्>त रहने बताउनुभयो। उहाँले तालिममा मानव अधिकारको आधारभूत विषय, मानव अधिकारका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, मानव अधिकार प्रलेखिकरण साथै समाचार सम्प्रेषणका विषयमा छलफल हुने जानकारी दिनुभयो। इन्सेक प्रलेख तथा पैरवी कार्यक्रम विभाग प्रमुख श्रीराम बजगाइँले मानव अधिकारको प्रलेखीकरण र अनुमगनलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले जिल्लामा कार्यरत प्रतिनिधिहरूलाई तालिमको आयोजना गरिएको जानकारी दिनुभयो। इन्सेकले मानव अधिकारमैत्री शासन, प्रशासन र राज्य स्थापित गर्नका लागि भूमिका केन्>त रहने उहाँले बताउनुभयो। दुई दिने तालिममा जिल्ला प्रतिनिधिहरुलाई इन्सेक अनलाइनमा समाचार सम्प्रेसण, इन्सेकले अभिलेख गरेका घटनाहरुको आधारमा पैरवी र डिजिटल माध्यमबाट वर्ष पुस्तकको लागि घटना सङ्कलन गर्न बारे प्रशिक्षण गरिएको थियो।

इन्सेक अध्यक्षलगायतको टोलीद्वारा गण्डकी प्रदेशका मुख्यमन्त्रीसँग छलफल

इन्सेक अध्यक्षलगायतको टोलीद्वारा गण्डकी प्रदेशका मुख्यमन्त्री कृष्णचन्द्र नेपालीसँग भदौ ३१ गते मानव अधिकार अवस्थाका बारेमा छलफल गरेको छ। सो अवसरमा मुख्यमन्त्री नेपाली पोखरेलले मानव अधिकारको संरक्षणमा प्रदेश सरकार प्रतिबद्ध रहेको बताउनु भयो। उहाँले गण्डकी प्रदेशमा मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका घटना हुन नदिन मानव अधिकार सम्बद्ध संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्दै अगाडि बढ्ने बता(उनुभयो। राजनीतिक दलमा क्रियाशील रहँदा र सरकारको

नेतृत्वमा रहेपछि भूमिका फरक हुने बताउँदै उहाँले सरकारको तर्फबाट मानव अधिकार उल्लङ्घन भयो भने आवाज उठाउन आग्रह गर्नुभयो।

इन्सेकका अध्यक्ष डा. इन्दिरा श्रेष्ठले मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनमा प्रदेश सरकारसँग सहकार्य गर्न इन्सेक तयार रहेको बताउनुभयो। नागरिकको अधिकारलाई संरक्षण र न्यायका लागि सरकारसँगै नागरिक संस्थाको भूमिका महत्वपूर्ण रहने उहाँले बताउनु भयो। इन्सेक मानव अधिकार पैरवी तथा प्रलेख प्रमुख श्रीराम बजगाइँले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा पीडितहरूको पक्षमा इन्सेकले आवाज उठाउँदै आएको जानकारी गराउनु भयो। इन्सेक गण्डकी प्रदेश संयोजक शिव खकुरेलले मानव अधिकारका सवालमा इन्सेक र प्रदेश सरकारबिच सहकार्य आवश्यक रहेको बताउनु भयो। उहाँले मानव अधिकारका विषयमा सरकार र नागरिकबिचको सम्बन्ध बढाउन प्रदेश सरकारबाट मानव अधिकारमैत्री कानुन निर्माण र गुनासो सुन्ने गरी मुख्यमन्त्रीसँग मानव अधिकार कार्यक्रम सञ्चालनका लागि अनुरोध गर्नुभयो।

आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारसम्बन्धी तालिम

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) गण्डकी प्रदेशको आयोजनामा मानव अधिकार समूहका सदस्य र सरोकारवालाहरूका लागि आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार सम्बन्धी दुई दिने तालिम रूपा गाउँपालिकामा सम्पन्न भएको छ। भदौ १६ र १७ गते सञ्चालन गरिएको तालिममा मानव अधिकार समूहका सदस्य, जनप्रतिनिधि र सरोकारवालाहरू सहभागी रहेका छन्। तालिमको उद्घाटन गर्दै रूपा गाउँपालिकाकी उपाध्यक्ष लालसुब्बा गुरुङले मानवीय विकास स्थानिय सरकारको प्राथमिकतामा रहनुपर्ने बताउनु भयो। उहाँले भौतिक पूर्वाधार विकाससँगै मानवीय विकासलाई पनि गाउँपालिकाले सँगसँगै अगाडि बढाइरहेको

बताउँदै इन्सेकसँगको सहकार्यका विगतका वर्षदेखि शिक्षा, स्वास्थ्य, खाद्य र आवासको अधिकारका सवालमा हुँदै आएका अभियान र छलफल परिणामुखी बनेको बताउनुभयो। तालिममा मानव अधिकार समूहका पदाधिकारीको सहभागिता थियो।

आत्महत्या रोकथाम दिवसका अवसरमा विभिन्न कार्यक्रम

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको आयोजना र अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक), लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण सञ्जाल समिति धनुषा, कोशिश नेपाल, निलहिरा समाज, जिल्ला युवा सञ्जाल र ओरेक लगायतका संघ संस्थाहरूको सहकार्यमा ०७८ भदौ २५ गते जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका-२३ विन्ही गाउँमा विश्व आत्महत्या रोकथाम दिवस विभिन्न कार्यक्रमको आयोजना गरी मनाइएको छ।

'कार्यमार्फत आशाको सिर्जना' भन्ने मूल नाराका साथ विन्ही गाउँमा निकालिएको प्रभातफेरी कोण सभामा परिणत भएको थियो।

कोण सभालाई सम्बोधन गर्दै जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाका प्रमुख लालकिशोर साहले अशिक्षा, जनचेतना तथा बेरोजगारीको कारण आत्महत्या गर्नेहरूका सङ्ख्या दिनप्रतिदिन बढ्दै गएको बताउनु भयो। हरेक व्यक्तिमा आ-आफ्नो चाहना हुन्छ र सो चाहनालाई परिवारजनले बुझ्नु आवश्यक रहेको उल्लेख गर्नु हुँदै उहाँले हरेक घरका व्यक्तिले आफ्ना परिवारका सदस्यहरूको ख्याल राख्नुपर्नेमा जोड दिनु भयो।

कार्यक्रममा प्रमुख जिल्ला अधिकारी बन्धुप्रसाद बास्तोलाले आत्महत्या घटना न्यूनीकरण गर्नका लागि यस्ता दिवसलगायत सचेतनामूलक कार्यक्रम आवश्यक रहेको बताउनु भयो।

कार्यक्रममा इन्सेक प्रदेश २ प्रमुख राजु पासवानले प्रदेश २ मा गरिबी, अशिक्षा, बेरोजगारी तथा समाजमा

विद्यमान बालविवाह, दाइजो प्रथा, कथित वोक्सी जस्ता सामाजिक कुप्रथा, घरेलु हिंसा, अन्तरजातीय प्रेम विवाह लगायत पारिवारिक तनावका कारण आत्महत्याको घटना बढेर गएको बताउनु भयो।

तीन तहकै सरकारले प्रदेश २ मा आर्थिक सशक्तिकरण र रोजगारी लगायतका नीति तथा कार्यक्रमहरू ल्याउनु पर्नेमा इन्सेक प्रदेश प्रमुख पासवानले जोड दिनु भयो।

जिल्ला प्रहरी कार्यालय धनुषका एसपी तथा लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण सञ्जाल समिति, धनुषाका अध्यक्ष प्रकाश रानाभाटले अत्महत्या घटना न्यूनीकरणका लागि मानोपरामर्श र जनचेतनामूलक कार्यक्रम आवश्यक रहेको बताउनु भयो।

आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारसम्बन्धी तालिम

मानव अधिकार निगरानी समुहका सदस्यहरूका लागि आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अधिकार र जिम्मेवार निकायको जिम्मेवारी क्षमता अभिवृद्धि तालिम बाँकेको राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा २०७८ भाद्र १७ र १८ गते सम्पन्न भयो। तालिममा मानव अधिकार तथा इन्सेकको अभियानबारे इन्सेक, लुम्बिनी प्रदेशका संयोजक भोला महतले, आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अधिकार र उपभोक्ता अधिकारका विषयमा अधिवक्ता बसन्त गौतमले सहजीकरण गर्नु भएको थियो। गाउँपालिका अध्यक्ष लाहुराम थारुले गाउँपालिका शिक्षा ,स्वास्थ्य, खाद्य र आवासको अधिकारको कार्यान्वयनको अवस्थाबारे छलफल चलाउनु भएको थियो। नेपालको संविधान २०७२ मौलिक हक र न्यायिक समितिको काम कर्तव्य र अधिकारका विषयमा मानव अधिकार आयोग लुम्बिनी प्रदेशका प्रमुख झंकर बहादुर रावलले सहजीकरण गर्नु भएको थियो। राप्ती सोनारी गाउँपालिका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लोकबहादुर शाहीले गाउँपालिका स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा गाँउपालिकामा बनेका ऐन,कार्यविधि र कार्यान्यनको अवस्था बारे सहजीकरण गर्नु भएको थियो। तालिममा मानव अधिकार समूहका प्रतिनिधि , जनप्रतिनिधि, गाउँपालिका अध्यक्ष लाहुराम थारु उपाध्यक्ष धनीकुमारी खत्री, वडा अध्यक्ष, सदस्यलगायतको सहभागिता रहेको थियो।

बलपूर्वक बेपत्ता पारिएका पीडितहरूको ११ औँ अन्तर्राष्ट्रिय दिवस

बलपूर्वक बेपत्ता पारिएका पीडितहरूको ११ औँ अन्तर्राष्ट्रिय दिवसको सन्दर्भमा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक), न्यायका लागि द्वन्द्व पीडित समाज लगायत सङ्घ संस्थाहरू संयुक्त आयोजनामा भदौ १४ गते बेपत्ता पारिएका नागरिकहरूको स्थिति सार्वजनिकीकरण र पीडितको न्यायमा सरोकारवालाहरूको भूमिका विषयक अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भयो। कार्यक्रममा बेपत्ता पारिवारकी देविसरा बिकले द्वन्द्व पीडितहरूका छोराछोरीलाई निःशुल्क शिक्षा र रोजगारी दिनु पर्ने बताउनु भयो। उहाँले बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरूको जीवित शरीर नभए पनि अवस्थामा सार्वजनिक गर्न आग्रह गर्नुभयो। कार्यक्रममा उच्च अदालत तुलसीपुर नेपालगञ्ज इजलासका मुख्य न्यायाधीश डाक्टर रत्नबहादुर बागचन्दले अदालतमा न्यायका लागि आउने पीडितहरूलाई न्यायको अनुभूति गराउन अदालत सधैँ तयार रहेको बताउनु भयो। उहाँले विगतका समयमा एकजना द्वन्द्व पीडितलाई न्याय दिलाउनको लागि अदालतमा उजुरी दिनमा सहयोग गरेको कुरा स्मरण गराउदै पीडितहरूको समस्यालाई आफ्नो समस्या सम्झेर न्याय दिलाउन एकजुट भएर काम गर्न आग्रह गर्नुभयो। राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग नेपालगञ्जका प्रमुख झङ्करबहादुर रावलले आयोगले विज्ञहरूको सहायताले उत्खनन् गरेर व्यक्तिको पहिचान गरी सरकारलाई

प्रतिवेदन पठाए पनि अनुसन्धान गरेका प्रतिवेदनहरू माथि सरकारले प्रतिक्रिया दिन केही चासो नदेखाएकोले काममा समस्या भएको बताउनु भयो।

पीडितका सवालमा राज्यका सयन्त्रहरू सक्रिय नभएको कारणले द्वन्द्व पीडितहरूका जाहेरी अदालत र प्रहरीसम्म नपुगेको रावलले बताउनु भयो। जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयका न्यायाधीवक्ता बासुदेव शर्माले प्रहरी कार्यालयका अनुसन्धान अधिकृतले अनुसन्धान गरी राय प्रतिवेदन, मिसिलहरू वकिल कार्यालय सम्म ल्याइदिए पीडितहरूका हक अधिकारका विषयमा आफुले वकालत गर्ने बताउनु भयो।

इन्सेक, लुम्बिनी प्रदेश संयोजक भोला महतले द्वन्द्व पीडितहरूको सवालमा २० वर्षदेखि आवाज उठाउँदै आएको बताउँदै अहिलेसम्म पनि द्वन्द्व पीडितले न्याय नपाएको बताउनु भयो। महतले द्वन्द्व पीडितहरूको लागि काम गर्ने आयोगहरूले पनि उजुरी लिने बाहेक अन्य काम हुन नसकेको बताउनु भयो।

न्यायका लागि द्वन्द्व पीडित समाजकी अध्यक्ष चन्द्रकला उप्रेतीले द्वन्द्व पीडितका परिवारहरूले लकडाउनको बेलामा औषधि खान समेत नसकेको र स्वास्थ्य अधिकारबाट वञ्चित रहेकोले यस्तो समस्यालाई समाधान गर्न सबै एकजुट भएर अगाडि बढ्नुपर्ने बताउनु भयो।

एड्भोकेसी फोरमका संयोजक बसन्त गौतमले सरकारले गम्भीर मुद्दाका सुनुवाइ विशेष अदालतबाट हुने भनिए पनि हालसम्म हुन नसकेको बताउनु भयो। उहाँले द्वन्द्व पीडितका लागि काम गर्ने भनिएका आयोगहरूले न्याय नदिएर पीडितलाई अलमल्याएको आरोप लगाउनु भयो।

आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अधिकारसम्बन्धी तालिम

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) कर्णाली प्रदेश कार्यालयको आयोजना तथा मानव अधिकार समूह खाँडाचक्रको समन्वयमा मानव अधिकार समूहका सदस्य र सरोकारवालाहरूको दुई दिने क्षमता अभिवृद्धि तालिम भदौ २७ गते, कालीकोटको मान्ममा सम्पन्न भएको छ। तालिमको समापन सत्रमा खाँडाचक्र नगरपालिकाका उपप्रमुख विजया विष्टले शिक्षा, स्वास्थ्य, खाद्य र आवासको सवालहरूको समस्या समाधान गर्न सरोकारवालाहरूको समन्वयको आवश्यकता रहेको बताउनु भयो।

इन्सेकले मानव अधिकारका सवालमा विगतमा खेलेको भूमिकाका बारेमा जोड दिँदै उपप्रमुख विष्टले आउँदा दिनमा पनि नागरिकको जीवनमा आउने समस्या समाधानका लागि सरोकारवालाहरूको ध्यान केन्द्रित गराउन आवश्यक रहेको औंल्याउनु भयो।

कार्यक्रमा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग जुम्लाका अधिकृत धनराज शाहीले आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अधिकार प्रवर्द्धनका लागि इन्सेकद्वारा गठित मानव अधिकार समूहको महत्वपूर्ण भूमिका रहने धारणा राख्नु भयो। तालिममा न्यायिक समितिको काम कर्तव्य र अधिकारका बारेमा खाँडाचक्र नपाका उपप्रमुख विजया विष्ट, इन्सेकको परिचय, अधिकार र मानव अधिकारबीच फरकको बारेमा इन्सेक कर्णाली प्रदेश कार्यालय सुर्खेतका संयोजक नारायण सुवेदीले सहजीकरण गर्नुभएको थियो।

यसैगरी खाँडाचक्र नपाको शिक्षा, स्वास्थ्य, खाद्य तथा आवासको अवस्था र समस्या समाधानमा स्थानीय तहको भूमिकाको बारेमा खाँडाचक्र नपाका कृषि शाखा प्रमुख पर्शुराम काफ्ले, शिक्षा, स्वास्थ्य, खाद्य र आवासको अधिकारको विषयमा कानुनी प्रावधान र सुशासन, पारदर्शिता र जवाफदेहिताको सुचकको बारेमा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग जुम्लाका अधिकृत धनराज शाहीले र मानव अधिकार समूहको भूमिकाका बारेमा कार्यक्रम फोकल पर्सन दुर्गा थापाले सहजीकरण गरेका गर्नुभएको थियो।

संयोजक सुवेदीको अध्यक्षतामा सम्पन्न कार्यक्रममा मानव अधिकार समूहका संयोजक अविसरा अधिकारी र खाँडाचक्र नपा न्यायिक समितिका सदस्य धनीप्रसाद भट्टराई लगायतले भनाइ राख्नु भएको थियो।

मानव अधिकार अवस्थाबारे छलफल

इन्सेक कर्णाली प्रदेश कार्यालय, सुर्खेतको टोलीले जिल्लाको मानव अधिकार अवस्थाका विषयमा कालीकोटमा भदौ २७ गते छलफल गरेको छ। टोलीले प्रमुख जिल्ला अधिकारी कृष्णप्रसाद आचार्य, प्रहरी प्रमुख डीएसपी चक्रबहादुर शाह, सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी दिपेन्द्र श्रेष्ठसँग मानव अधिकाका बारेमा छलफल गरेको थियो।

सो क्रममा प्रमुख जिल्ला अधिकारी आचार्यले जिल्लामा बजार अनुगमनको अधिकार कटौती भएर स्थानीय तहमा गएकाले गाउँमा अखाद्य तथा गुणस्तरहीन वस्तुहरू जाने गरेको बताउनु भयो। जिल्ला प्रशासनले केही दिन अघि गरेको बजार अनुगमनका क्रममा केही अखाद्य वस्तु भेटिएपछि बरामत गरी नष्ट गरेको भन्दै उहाँले बजार अनुगमनका लागि आवश्यक प्राविधिकको कमी भएकाले प्रभावकारी अनुगमन हुन नसकेको जिकिर गर्नुभयो। यस्तै बाल विवाहका घटना बढ्दै गएको र यसमा सरकारी तथा गैर सरकारी निकायबाट प्रभावकारी कार्यक्रम नहुँदा न्यूनीकरण हुन नसकेको प्रजिअ आचार्यको भनाइ छ। जिल्ला प्रहरी कार्यालयका डीएसपी शाहले बलात्कारका घटना विगतको तुलनामा बढेको बताउनु भयो। प्रहरीमा आएको उजुरी मध्ये करिब ५० प्रतिशत बलात्कारका घटना झुठा आउने गरेको पनि उहाँको जानकारी दिनुभयो। महिला हिंसा तथा घरेलु हिंसाका घटनाका पीडितहरू आर्थिक रूपमा कमजोर हुँदा घटना धेरैजसो घटना गाउँमै मिल्ने प्रजिअ आचार्यको भनाइ छ। न्यायिक समितिले अझै प्रभावकारी रूपमा काम गर्न नसकेको सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी श्रेष्ठले बताउनु भयो।

नेपाल प्रहरीका लागि मानव अधिकार तालिम

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालय, धनगढीको आयोजना तथा जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीको समन्वयमा नेपाल प्रहरीका लागि मानव अधिकारसम्बन्धी तालिम भदौ २७ र २८ गते कैलालीको धनगढीमा सम्पन्न भयो।

दुई दिने तालिमको समापन सत्रमा सुदूरपश्चिम प्रदेश आर्थिक मामिला तथा कानुनमन्त्री पूर्णा जोशीले नेपाल प्रहरीमाथि जनताले विश्वास गर्न सक्ने स्थिति सृजना गर्न आवश्यक रहेको बताउनु भयो। उहाँले भन्नु भयो–'नेपाल प्रहरीप्रति पीडितले जुन विश्वासका साथ गुनासो लिएर आउनु हुन्छ। त्यसको सुनुवाइ र निष्पक्ष न्याय दिन सक्नु पर्छ। सरल र सहजपूर्ण वातावरणमा नागरिकलाई सेवा दिन सकेमा जनविश्वास स्थापित गर्न सकिन्छ। समुदायमा शान्ति तथा सुरक्षाका कायम गर्न नेपाल प्रहरीको ठुलो जिम्मेवारी रहेकाले प्रहरी मेरो साथी भन्ने नारालाई आत्मसाथ गर्नु पर्छ।'

इन्सेक कार्यसमिति सदस्य शोभाकर बुढाथोकीले समुदायमा शान्ति, सुरक्षा तथा मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धन गर्न नेपाल प्रहरीले इमान्दारी, निष्पक्ष र जबाफदेही भई मानव अधिकारमैत्री वातावरणमा अपराध अनुसन्धान गर्नु पर्ने बताउनु भयो। प्रदेश प्रहरी कार्यालय, धनगढीका डिआइजी

पुरुषोत्तम कँडेलले नेपाल प्रहरीले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानुनको मापदण्डमा रहेर काम गर्नु पर्ने भएकाले चुनौती रहेको बताउनु भयो। सुदुरपश्चिम सरकारका मुख्य न्यायाधीवक्ता कुलानन्द उपाध्यायले प्रदेश प्रहरीको कानुन अभाव र भारतसँग खुला सिमाना रहेकाले कैलाली जिल्लामा अपराधिक गतिविधिमा दिन प्रतिदिन वृद्धि हुँदै गइरहेकाले शान्तिसुरक्षा कायम गर्न नेपाल प्रहरीलाई चुनौती भइरहेको बताउनु भयो। जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीका एसपी विश्व अधिकारीले नेपाल प्रहरीका लागि मानव अधिकार विषयक दुई दिने तालिमले मानव अधिकारको सुरक्षाका लागि र अपराध अनुसन्धान गर्न पुनर्ताजगी भएको बताउँदै पीडित पक्ष न्य(ायका लागि सबैभन्दा पहिला नेपाल प्रहरीमा आउने भएकोले प्रहरीले सजग र इमान्दार भएर कार्यसम्पादन गर्नु पर्ने बताउनु भयो। तालिममा मानव अधिकारको आधारभूत अवधारणा र नेपालमा प्रहरीको जिम्मेवारी तथा विद्यमान व्यवस्थाहरू र कार्यान्वयनका चुनौतीहरू, मानव अधिकारको संरक्षणमा प्रहरीको भूमिका, यातना तथा क्षतिपूर्तिसम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रावधान, फौजदारी संहिता २०७४ र मानव अधिकारमैत्री प्रहरी अनुसन्धान लगायतका विषयमा इन्सेकका कार्यसमिति सदस्य, शोभाकर बुढाथोकी, कार्यकारी निर्देशक विजयराज गौतम, जिल्ला प्रहरी कार्यालयका एसपी विश्वराज अधिकारी, मुख्य न्यायाधीवक्ता कुलानन्द उपाध्याय लगायतले प्रशिक्षण दिनुभएको थियो।

मानव अधिकार रक्षकहरूको सुरक्षा विषयक अन्तर्क्रिया

इन्सेक सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालय, धनगढीको आयोजनामा जिल्लास्थित सरोकारवालाहरूसँग मानव अधिकार रक्षकको सुरक्षा विषयमा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम भदौ ८ गते महेन्द्रनगरमा सम्पन्न भयो। इन्सेक सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालय, धनगढीका संयोजक खडकराज जोशीले नेपाल सरकारले ०७७ सालमा जारी गरेको मानव अधिकार रक्षकहरूको सुरक्षा र संरक्षणसम्बन्धी आदेशका बारेमा जानकारी गराउँदै यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित पक्षको ध्यानाकर्षण गर्न अन्तरक्रिया कार्यक्रमको आयोजना गरिएको बताउनु भयो।

सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी अशोकसिंह भण्डारीले सरकार मानव अधिकारको प्रत्याभूति गर्न पूर्ण रूपमा प्रतिवद्ध रहेको बताउनु भयो। नागरिकले पनि आफ्नो कर्तव्यको पूर्ण पालन गर्न आवश्यक रहेको उहाँले बताउनु भयो।

जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कञ्चनपुरका डिएसपी सिद्धराज न्यौपानेले मानव अधिकारका मूल्य मा(न्यताहरूलाई आत्मसाथ गरेर मानव

अधिकारकर्मीको सुरक्षा र संरक्षण गर्न बनेको आदेश कार्यान्वयन गर्न प्रहरी प्रतिबद्ध रहेको बताउनु भयो। नागरिक समाज, कञ्चनपुरका अध्यक्ष भवराज रेग्मीले प्रहरीले पीडितका मुद्दा दर्ता नगरिदिने जस्ता समस्याहरूले गर्दा पीडित पक्षलाई न्याय पाउन समस्या भएको बताउनु भयो। महिला अधिकारकर्मी भगवती थापाले मानव अधिकारकर्मीले पनि निष्पक्ष भएर काम गर्न नसक्दा चुनौतीको सामना गर्नु परेकोले अधिकारकर्मीले आफ्नो कर्तव्यको पूर्ण पालना गर्न आवश्यक रहेको बताउनु भयो। मानव अधिकार रक्षक सञ्जालका अध्यक्ष अधिवक्ता उद्धवराज भट्टले मानव अधिकार रक्षकको संरक्षणका लागि सरकार जिम्मेबार हुनुपर्ने र सामाजिक सञ्जालबाट चरित्र हत्या गर्ने कार्य भइरहेकोले यस्ता कार्य रोक्न मानव अधिकार सञ्जालका सदस्यहरू सक्रिय हुनुपर्ने बताउनु भयो।

मानव अधिकारको अवस्थासम्बन्धी समन्वय बैठक सम्पन्न

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालय, धनगढीको आयोजनामा मानव अधिकारको अवस्थासम्बधी समन्वय बैठक भदौ २५ गते धनगढीमा सम्पन्न भयो।

इन्सेक सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालय, धनगढीका संयोजक खडकराज जोशीले मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका घटनामा कमी नआएकोले मानव अधिकार संरक्षण र संवर्द्धनमा राज्यलाई थप जिम्मेवार बनाउन सञ्चारकर्मीको महत्वपूर्ण भूमिका रहने बताउनु भयो। इन्सेकले सन् २०२१ जनवरीदेखि सन् २०२१ जुनसम्म सङ्कलन गरेका घटनाका आधारमा मानव अधिकारको अवस्था विश्लेषण गरी सरोकारवालाहरुको ध्यानाकर्षण गर्न कार्यक्रमको आयोजना गरिएको उहाँले बताउनु भयो।

इन्सेक सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालय, धनगढीका प्रलेख अधिकृत कृष्णबहादुर विश्वकर्माले सन् २०२१ जनवरीदेखि जुनसम्म इन्सेकले सङ्कलन गरेका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरुको आधारमा तथ्य तथ्याङ्कसहित सुदूरपश्चिम प्रदेशको मानव अधिकार विश्लेषण प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नु भएको थियो।

इन्सेक सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालय, धनगढीले प्रस्तुत गरेका मानव अधिकार विश्लेषण प्रतिवेदनमा सन् २०२१ जनवरीदेखि जुनसम्मको अवधिमा राज्यपक्षबाट १४ जना पुरुष र गैरराज्य पक्षबाट २ सय ६५ जना महिलासहित २ सय ८० जना पीडित भएका छन्। कार्यक्रममा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका मानव अधिकार अधिकृत प्रकृति सिंहले डोटी जिल्लाको बाल सुधार गृहमा यौनदुर्व्यवहार घटनाका आरोपित १८ वर्ष भन्दा माथिका भए पनि सुधार गृहमै राखिएकोले १८ वर्ष भन्दा बढी उमेर भएका व्यक्तिहरुलाई कारागारमै राख्नु पर्ने बताउनु भयो। जिल्ला बार इकाइका अध्यक्ष सिद्धराज ओझाले जिल्ला अदालतमा बलात्कार र सम्बन्धबिच्छेदसँग सम्बन्धित मुद्दाहरू सबै भन्दा बढी दर्ता हुने गरेको भए पनि फितलो अनुसन्धान तथा खर्चिलो न्याय प्रणालीका कारण धेरै जसो मुद्दाहरू अदालतबाट होस्टाइल हुने गरेको बताउनु भयो। पत्रकार महासङ्घका पूर्व केन्द्रीय सदस्य कर्ण शाहले इन्सेकले लामो समयदेखि मानव अधिकारको क्षेत्रमा काम गर्दै आएकोले राज्यलाई थप जिम्मेवार बनाउन तथ्य तथ्याङ्कलाई थप विश्लेषणात्मक बनाउन सुझाव दिनु भयो। ओरेक नेपालका काउन्सिलर जयकला चौधरीले पहुँच र शक्ति भरमा अदालतबाटै आरोपितहरू धरौटीमा छुट्ने परिपाटी पीडितले न्याय पाउन नसकेको बताउनु भयो।

खारा घटना : प्रहरीबाट मारिए निहत्था नागरिक

खारा गाविसमा सिम्रुतु प्रहरी चौकीबाट गस्तीमा गएको प्रहरी टोलीले सर्वसाधारणलाई गोली हानी हत्या गरेको स्थान

रुकुमको तत्कालीन खारा गाविस-२, ३ र ५ नम्बर वडाका १५ जना सर्वसाधारणलाई २०५६ फागुन १० गते रुँघा गाविस-२ स्थित सिम्रतु प्रहरी चौकीबाट गस्तीमा गएको प्रहरी टोली लीले गोली हानेर हत्या गऱ्यो। सोगस्ती टोलीले सोही गाविसको २, ३, ४, ५ र ६ नम्बर वडाका २७ वटा घर, ३७ वटा गोठ, ३ वटा आँटी र २ वटा पानीघट्ट पनि जलाएको थियो। घटनामा खारा गाविस-५ का भद्रबहादुर खड्का, गोविन्द खड्का, खड्कबहादुर खड्का, लक्ष्मी खड्का, प्रविर खड्का, देवीलाल खड्का, लालबहादुर खड्का, खारा गाविस-३ का त्रिभान ओली, धनबहादुर ओली, लालबहादुर ओली, देउरूप खत्री, गोपाल ओली, टीकाराम खत्री, हेमन्त खत्री र खारा गाविस-२ का टीकाराम ओली मारिएका थिए। नेपाली काँग्रेस समर्थकहरूको बाहुल्य रहेको खारा गाविसमा नेकपा माओवादीले आफ्नो जनाधार तयार गर्न सकेको थिएन। २०५४ सालमा भएको स्थानीय निकायको निर्वाचनमा नेपाली काँग्रेसले सो गाविसमा विजय हासिल गरेको थियो। पटक पटकको आग्रह धम्कीका बाबजुद स्थानीय बासिन्दा नेकपा माओवादीका गतिविधिमा संलग्न भएका थिएनन्। नेकपा माओवा(दीका कार्यकर्ता भने जुनसुकै हथकण्डा अपनाएर भए पनि खारामा आफ्नो वर्चस्व बढाउन चाहन्थे। उनीहरू जनतामा त्रास देखाएर आफ्नो पक्षमा पार्न चाहन्थे। घटना हनुभन्दा केही दिनअघिदेखि सोही गाउँमा बसका माओवादी कार्यकर्ताबार स्थानीयले सिम्रतु प्रहरी चौकीमा सूचना दिएका थिए। प्रत्यक्षदर्शीले बताएअनुसार घटना भएको दिन बिहान (२०५६ फागुन १० गते) ८.३० बजे खारा गाविस-६ कालढुङ्गामा लुकेर बसेका माओवादीले प्रहरी जवान गणेश खत्रीलाई गोली हानी हत्या गरे। घटनालगत्तै माओवादी कार्यकर्ता नारा लगाउँदै खारा गाविसको २, ३ र ५ तिर भागे। यसअघि प्रहरीलाई दिइएको सूचनामा खाराको ती वडामा माओवादीको बाहुल्यता रहेको बताइएको थियो। सो घटना लगत्तै माओवादी कार्यकर्ता त्यतातिर भाग्नुले प्रहरीलाई आक्रोशित बनायो। घटना लगत्तै प्रहरीले बितण्डा मच्चाउन सुरु गऱ्यो। प्रहरीले सोही ठाउँबाट घरमा र गोठमा आगजनी सुरु गऱ्यो। दिउँसो १२ बजेदेखि ३ बजेसम्ममा खारा गाविस-२ राउमारे, खारा गाविस-३ कुरल र खारा गाविस-५ पोखरीमा गरी १५ जना निर्दोष र निहत्था नागरिकको कसैलाई घरबाट निकालेर र कसैलाई त्रासका कारण भागेर जङ्गलमा गएको बेला प्रहरीले गोली हानी हत्या गरेको थियो। खारा गाविस-३ का त्रिभान ओली नेपाली काँग्रेसबाट निर्वाचित वडाध्यक्ष थिए। प्रहरी आगजनी गर्दै आफ्नो गाउँतिर आउन थालेपछि त्रसित भएका स्थानीय बासिन्दालाई आफूसँग नेपाली काँग्रेसको परिचयपत्र छ। प्रहरीलाई सोही परिचयपत्र देखाएपछि केही गर्दैन भनेर उनले आश्वस्त पारेका थिए। उनले आफू नेपाली काँग्रेसको सदस्य भएको बता(उँदा बताउँदै पनि प्रहरीले गोली हानेर उनको हत्या गऱ्यो। घरभित्र लुकेका उनका छोरालाई प्रहरीले गोली हानी मऱ्यो भनेर छाडेर हिँडे। डर त्रासका कारण गाउँलेले तत्काल लास उठाउनसमेत सकेनन्। सबैजनाको शव घटनाको पर्सिपल्ट सद्गत गरियो। पोस्टमार्टम पनि भएन। घटनामा संलग्न प्रहरीलाई चिने पनि पीडितले कानुनी बाटो अपनाएनन्। पीडित परिवारजनहरू गाउँमै ज्याला मजदूरी गरेर जीविकोपार्जन गरिरहेका छन्। प्रतिमृतक परिवार १ लाख, घर जल(इएकालाई २० हजार, गोठ जलाइएकालाई १० हजार र आँटी/पानी घट्ट जल(इएकालाई ५ हजार रुपियाँ राहतस्वरूप सरकारले दियो।